Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

...урят-Монголой Унэн

...(б) гэн Обкомой ба БМАССР-эй Верховно Соведэй оргаи
...3245), 1940 оной октябриин 20, воскресенье. СЭН 10 МУНГЭ

Ленинско-Сталинска национальна политика мандаг!

Арадай hайнүдэр!

Агуүехэ Октябрнаар сүдөөлэгдэн мандуулагдаhан. ажалша бурят-монгол арад болбол советскэ засагай жэлнүүдтэ социалистическэ ажахын, культура ба искусствын фронтнууд дээрэ имагта гайхамшаг илалтануудые бэелүүлэ. Тус илалтануудаймнай толотомо гэршэнь—энэ үдэр Москвада эхилhэн, Бурят-Монголой искусствын декада болоно.

Хубалза ламанар-бөөнэрөөр, хоблог ноёд-кулагуудаар ба үлэнхэ шунахай чиновнигуудаар үеын үедэ богоолшологдон үхэл, гүйраншалгада хүргэгдэhэн бурят-монгол арад болбол алдарта большевигүүдэй партиин, агуүехэ генинэр Ленин ба Сталинай сэсэн хүтэлбэринин ашаар, эрхэгүй байдалhаа эсэслэн мултараад. зол жаргалта ажабайдалаа зохёохо замда ороо hэн. Тэрэ гэhээр тэбхэр хорёод жэлэй үнгэрөөд байхада, мандан хүгжэhэн манай республикын шараинь—танигдашагүй hайхан болоо! Эдэ бүхы хадаа эрид шанга тэмэсэл дотор. олониитэ ажалшадай оролдосото ажалаар бэелүүлэгдэ.

Декадын үедэ табигдаха зүжэгүүд—«Баир» драма. «Энхэ-булат-Баатор» оперо болбол бурят-монгол арадай урдын байдалhаа—олон үеые дамжажа ерэhэн уран үлигэрнүүдhээ абтаhан байна. Эшэгы гэрэй гуламта тойрон hуужа байхадаа, табан хошуун малаа тала дайдаар бэлшээжэ ябахадаа, ан гүрөөл агналгада мордохо, бусаха үедөө—эхэ эсэгымнай анхэрэн дурдадаг тэдэ гайхамшаг баатарнууд тухай үлигэрнүүд hэргээгдэн. түрэл Москвагай театрнуудай сценэ дээрэhээ түби дэлхэйе дүүрэтэр ханхинажа байна. Энэ—манай омогорхол. Мүнөө манай орондо—ажалша олониитын амгалан тайбан, жаргалта байдалай түлөө тэмэсэгшэд—бодото баатарнууд хүсэнтүгэс арадай дундаhаа хүмүүжэн дэбжэнэ.

Бурят-Монгол арадай дундаhаа уран оэлигээр түгэлдэр эрхим хүмүүд урган гарана. Тэдэнэй дунда орденто поэдүүд Хоца Намсараев. Цэдэн Галсанов. драматург орденоносец А. Шадаев, республикын арадай артистнар Г. Цыденжапов, И. Балдано ба бусад олон габьяата артистнар бии. Республикын промышленность ба хүдөө ажахы дээрэ. культурна фронт дээрэ стахановска хүдэлмэриин эрхим жэшээе харуулжа байгаа стахановецүүдай. ажалша интеллигенциин зэргэнүүд үдэр ерэхэ бүри ургадана.

Энэ декада болбол искусствын саашанхи үшөө үргэн ба творческо зам нээхэ байна. Бурят-монгол арад болбол баатаршалгын түүхэнүүдээр барагдашагүй баян. Эдэ түүхэнүүдhээ эрхим дээжэнүүдыень шэлэжэ. олониитын достояни болгохо зорилгонууд мүнөө манай урда табигдана. Гадна, декадада бэлэдхэлтэй дашарамдуулагдан. ажалшадай дунда уран hайханай самодеятельность хэзээ-хэзээнэйхиhээ үргэн далайсатайгаар табигдажа байна.

Бурят-монгол арадай. бадаран мандажа байгаа баян искусствые Москвагай ажалшадта, агуүехэ Сталинда эрхим шадамараар, уран бэрхээр, үнэн зүбөөр харуулха—хүндэтэ даабаринуудаа манай эрхим түлөөлэгшэд: актернууд. режиссернууд. композиторнууд. дуушад. хүгжэмшэд. драматургнууд. уранзураашад алдартайгаар дүүргэжэ байhандань hэжэггүй.

Х. Намсараев

Сталинда баяр

Нарнихан гоёхон дуута гургалдай
Нарата hайхан Бурят оронэй
Намаа сэсэг дамжан дамжан дууланал,
Наян сагаан наhатай
Үбгэн эсэгын, зүрхэн coohoo
Үгэлэн түүрээн ханхиндаг
Үлигэр онтохо хэлэн-хэлэн жаргэнэл.
Тунгалаг номин Селенгэ мүрэн
Толото мүнгэн хашарhаар
Туяа татан миралзаад
Хада шулуу хаха сохин урдажа,
Агуу ехэ Сталин эсэгэдээ
„Арадай баяр“ гэhэн
Бэшэг бэшэн тохойтнол.
Хүхэ сэнхир тэнгэриhээ
Хүлэр алтан одо мүшэд яларжа,
Хүдэлмэришэн малшанай зүрхэнhөө
Хүшэ зоригой гэрэл хурсаар бадаруулан
Багша наран Сталин тухай
Баатар түмэн хоолойгоор
Баярай юрөөл шанга-шэнгээр хашхарнал.
Атар тарган адууhа малаар,
Алтан буурсаг арбай тэрнагаар,
Баялиг дорюун алдартай
Бардам суута омог бурят колхозник,
Большевик торгон дайдаа
Болбосон хүхюун, хүнэй жаргалаар
Гоёон зохёон хэруулнал.
Хүртэшэгүй нангин улаан хилэмнэй
Хүдэлшэгүй хабсагай мэтэ эрэд лэ,
Илагдашагүй баатар Улаан Армиимнай
Эгэршэгүй суранзан мэтэ булад лэ,
Энхэ арюун эхэ оровоймнай эсэгэ
Энэ дэлхэйн наранhаа хурса наран,
Сталин багшадаа дууланам.
Юумэ бүхэнэй дээжэ болон түрүүлдэг,
Юhэн эрдэниин гэрэл мэтэ гайхамшаг,
Баян тунгалаг Байгал мүнгэн далайе,
Агалаг үндэр алтан Саяан уулые,
Арба дахин үлүү ехэ болгоош hаам,
Ажалша Бурят арад олоной жаргалтай
Хэмжээ барин хэлэхэ гэхэдэм багаднал.
Эгүүридэ мүнхэ гэрэлтэн байдаг
Эрдэмэй булад далайнууд долгилнол,
Харатан дайсаниие хамха сохидог
Хадын бүргэд геройнууд тодорнол,
Алдарта жаргал асаран үгэдэг
Арадай алтан хуулинууд манданал,
Эдэ бүгэдые эсэгэ Сталин үгөөлши!
Шинии сэсэн мэргэн ударидалгаар
Шэнэхэн нарата гэгээн замаар,
Хуби түгэлдэр Бурят-Монгол.
Коммунизмын мүнхэ жаргал,
Тэмэсэн олохо, тиимэ ехэ
Зо заяанай алтан одон
Арад бүхэнэй оюун дээрэ урганал.
Анхан урда хуушан сагhаа
Арадай зүрхэндэ гэрэлтэн ерэhэн
Абай суута гэсэр—Сталин
Ашата, манай наран болоhон,
Агуүехэ шивии hургаал,
Ажалша малша бурят-монгол
Арюун зүрхэндөө шэнгээн жаргаал.

Үнэхөөрөө арадай искусство

Жэл бүридэ Москвада үнгэргэгдэдэг национальна искусствын декаданууд хадаа советскэ театрын ажабайдалда hайхамшаг заншал болонхой ба СССР-эй арадуудай искусствын бадаралтые тодо хурсаар харуулна. Столицын театральна олониитэд болбол бурят-монголой искусствын декадын эхилэлгые үнэхөөр hонирхолтойгоор угтана. Энээнэй урда тээ союзна республиканууд өөhэдынгөө искусствые харуулдаг байгаа. харин мүнөө Российска федерациин автономно республика бүхэсоюзна арена дээрэ түрүүшынхеэ гараhандань илангаяа ехэ hонирхолтой байна.

Ниитын харалгада табигдаhан түрүүшын зүжэг, хүгжэмэй драма «Баир» хадаа бурят-монголой театральна искусствонь үнэхөөрөө арадай искусство байhыень гэршэлнэ. Тус зүжэг хадаа бурят-монгол арадай азар үни үнгэрhэн сагайнь ажа байдалые харуулна. тэдэнэй баатаршалгатайнь. фольклортоинь танилсуулна. Зүжэг соо оруулагдаhан арадай танецнууд. хуушанай заншалнууд энэ драмые бүри hонирхолтой ба гоё hайхан болгоно.

Бурят-Монгол АССР-эй арадай артист нүх. Цыденжановаар табигдаhан зүжэг болбол тэрэнэй режиссерско нилээд ехэ опытыень харуулна. Дальна Востогой үзэсхэлэн hайхан байгаалиие. эртэ балар сагай ажаhуудалые үзүүлhэн энэ зүжэгэй декоративна шэмэгынь hайнаар хэгдээ.

Уран зохёогшо залуу коллектив сценэ дээрэ найдамтайгаар наадана. зүжэгөө уранаар, дэбжэлтэтэйгээр харуулна. Түрүүшын танилсалга хадаа зарим наадагшад тухайда эли тодоор хэлэхэ арга байдалые үшөө олгоногүй. тиигэбэшье тус театр болбол шадамар бэрхэ артистнууд ба режиссёрнуудтай гэжэ мүнөө хэлэжэ болоно.

Өөрынгөө национальна залуу искусствые хүгжөөлгэдэ ба саашадань дэбжүүлгэдэ бүри ехэ зохёон байгуулагша амжалтануудые туилахыень. декадын нээгдэхын урда тээ бурят-монголой театрын хүдэлмэрилэгшэдтэ үнэн зүрхэнhөө хүсэнэбди.

СССР-эй Арадай артист
С. А. САМОСУД—СССР-эй
Ехэ театрын художественно
хүтэлбэрилэгшэ.

Хурса hайхан зүжэг

Бурят-Монгол АССР-эй театральна искусствотай столицын олониитэдэй эгээн түрүүшын танилсалгые амжалтатай дээрэ тоолохо хэрэгтэй. «Баир»—хүгжэмэй драма хадаа. тэрэниие харагшадые ехээр hонирхуулаа. Зүжэг сооху режиссёрой хүдэлмэринь. уран гоё шэмэглэлгэнь. гайхамшаг ансамблинь, хонгёо hайхан хүгжэмынь бидэниие баярлуулна.

Москвичууд болбол энэ зүжэг coohoo нилээд олон шэнэ юумэнүүдые удхажа абаба. Хэрбээ энээнэй урда тээ национальна искусствын декадануудай үедэ. столицын олониитэд болбол культуратайнь, искусствотойнь танил байhан театрнуудай зүжэгүүдые харадаг байгаа hаа, харин мүнөө урдань оройдоошье үзэгдөөдүй искусствые харабад. СССР-эй арадуудай искусствотай танилсаха шэнэ хуудаhан манай урда нээгдэбэ.

Эртэ урда сагай арадай легендын үндэhэн дээрэ зохёогдоhон «Баир» зүжэг, түбхын түрүүн. үнэхөөрөө арадай искусствын удхашанартай байhан хадаа бидэниие баярлуулна. Бурят-Монголой мелодинууд хүгжэмдэ угаа hонирхолтойгоор харагдаба. Хорой номернууд ба танецнуудаар баялиг зарим аринууд. сценэнүүд эдэ мелодинуудаар нэбтэрэнхэй.

Танецнууд. тусхайлбал «Цам» танец хадаа, таланттайгаар ба hонирхолтойгоор табигдана.

Национальна залуу театр болбол ямар гайхамшаг зохёолнуудые байгуулжа шадажа байhыень. Бурят-Монголой гүрэнэй музыкально-драматическа театрын коллектив өөрынгөө түрүүшын зүжэгөөр харуулба. Эдир солистка Петрова гэгшэ гайхалтайгаар hонирхуулаа. Мэргэжэлээ дээшэ дүүлхын түлөө оролдосотойгоор хүдэлмэрилhэн артист бүхэн хадаа угаа ехэ результадуудые туйлажа шадаха байhанай эрхим жэшээе солистка Петрова харуулаа. Сценическэ мастерствогой үндэрдхэнүүдые шудалха гэhэн эрмэлзэлгэ, зүжэгтэ хабаадагша бүхэндэ байhаниинь мэдэрэгдэнэ.

СССР-эй Арадай артист,
Р. М. ГЛИЭР—СССР-эй
Советскэ композиторнуудай
Союзай оргкомитедэй түрүүлэгшэ.

Гайхамшагта танецнууд

Бурят-Монголой искусствын декадын программада оруулагдаhан түрүүшын спектаклиие харахада тон hайн байба. «Баир» гэжэ хүгжэмтэ драмые эхинhээнь эсэстэнь хүрэтэр угаа ехэ hонирхолтойгоор харагдана.

Бурят-Монгол арадай хореографическа искусство тухайда тодо хурсаар харуулагдаhан танецнуудынь. балерина намайе илангаяа ехээр урмашуулна. Угаа уран ба өөрэ маягтай танцовальна мелодинуудые зохёоходоо ехэхэн хүдэлмэри хэгдэhэниинь элитэ мэдэрэгдэнэ. Энэ театрта баледэй талантта артистнууд бии байна. Аялгаараа баялиг ба уран наадатай басагадай танецнуудые би ехээр hайхашаагааб. Номо hуршэ бариhан агнуушадай дайшалхы танец мүн лэ hайн байна. Хурса ухаагаар зохёон табигдаhан. гоё hайханаар шэмэглэгдэhэн ба эрхимээр наадагдаhан «Цам» танец илангаяа аятай зохид.

Өөрынгөө национальна балетнэ зүжэгые шадаал hаа бүри hанал бии болгохыень Бурят-Монголой искусствын хүдэлмэрилэгшэдтэ хүсэнэбди. тэрэ хадаа Бурят-Монголой хореографическа искусствые хүгжөөлгэдэ шэнэ амжалта болохонь лабтай.

Ольга ЛЕПЕШИНСКАЯ—
СССР-эй Ехэ театрын баледэй
солистка.

„Энхэ-Булат Баатор“ оперые харалга

Октябриин 18-да. СССР-эй Ехэ театрын филиал соо. бурят-монголой түрүүшын оперо «Энхэ-Булат-Бааторые» ниитын харалга болобо.

Тус харалга дээрэ театральна ба музыкальна элитэ деятельнүүд. искусствоведүүд. шүүмжэлэгшэд ба журналистнууд хабаадалсаба.
(ТАСС).

Социалистическэ культурын ба искусствын хүсэтэ бадаралтын түлөө!

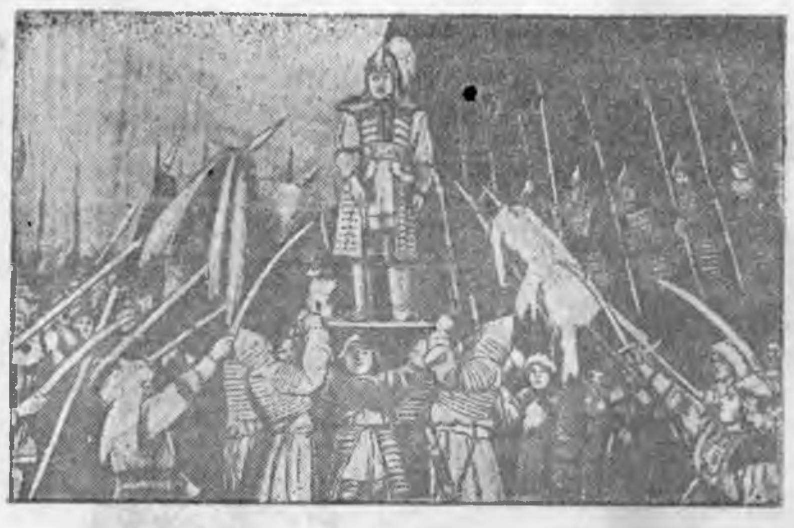

«Энхэ-Булат-Баатор» оперођоо сценэ.

Алдарта һайнүдэр

Сэсэглэн бадаржа байгаа бурят-монгол арадайгаа искусствые гайхамшаг хүсэтэйгөөр урагшань дабшуулагша 600 гаран залуушууд болбол мүнөөдэрэй алдарта һайнүдэрые Улаан Москвада омогтойгоор нээбэ.

Манайхиһаа ондоо ямаршье орондо, арад болбол өөрынгөө түрэлхи культура, искусство, хүгжэм байгуулаагүй юм, байгуулхашье арганьгүй.

Арад хадаа өөһэдынгөө дундаһаа олон зуугаад талантта хүнүүдые ургуулан гаргаа. Арадай дунда гайхамшагта бэлигтэй хүнүүд барагдашагүй олон. Искусствын фронт дээрэ худэлмэрилжэ байгаа хүнүүд—ерид зангаараа. хүгжэмшэ байһаараа ба ажалда дуралдагаараа агуулхэ амжалтануудые туйлана.

Театрын, филармониин худэлмэрилэгшэдээр, декадада бэлэдхэлэй үдэрнүүдтэ бурят-монгол арадай искусствые бодото далайсаарнь хүгжөөлгэдэ туйлагдаһан угаа ехэ илалтануудынь удаан удаан жэлнүүдтэ мартагдахагүй. Энэ хадаа искусствын худэлмэрилэгшэдые хүнтүрэлтэнэй культурын үндэрдхэ тээшэ уряална.

Түрүүшын национальна оперые байгуулга хадаа хүгжэмэй, вокальна мэргэжэлые ба бусад театральна культурые шудалалгын гайхамшаг һургуули болоо.

БМАССР-эй уранзураашад болбол декадын бэлэдхэлдэ активнаар хабаадалсаа. Эдэнэрэй зураһан 380 шахуу худэлмэринүүдынь энэ декадатай дашарамдуулан Москвада эмхидхэгдэһэн уранзурагуудай ба арадай зохёолнуудай выставкэдэ табигдаба. Энэ хадаа Бурят-Монголой уранзураашадай творческо ажалай ургалтые гэршэлнэ.

Мүн, Бурят-Монголой гүрэнэй филармони болбол арадай инструментнүүдэй оркестр, эвенкийскэ дуунай ба пляскын ансамбль байгуулаа.

80 хүнэй составтай балетнэ группа байгуулагдаба. Эдэнэрэй дундаһаа арадай танецуудые эрхимээр гүйсэдхэдэг танцорнууд урган гараһан байна.

Бурят-Монголой искусствын худэлмэрилэгшэд болбол бүхы туйлаһан амжалтануудаа бүри арбидхаха, хүсэнтүгэсөөр хүгжөөхэ уялгатай.

И. М. ТУМАНОВ.
Б.-М. искусствын декадын уранһайханай хүтэлбэрилэгшэ.

Арадайгаа найдабарииие хүндэтэйгөөр дүүргэхэб

Манай республика болбол культура ба экономикын хүсэтэ хүгжэлтын замуудые үнгэрөө. Бурят-Монгол хадаа урданай уйдхарта барга байдалые мартажа, энхэ жаргалай ба эрдэм культурын орон болоо. Хэдэн дунда, дээдэ һургуулинууд, техникумүүд, театрнууд, музейнүүд, научна учрежденинүүд—эдэ бүгэдэ имагта лэ советскэ засагай жэлнүүдтэ байгуулагдаба.

Мүнөө наймадахи жэлээ худэлмэрилжэ байгаа манай театр эхин түрүүшынгээ үедэ мэргэжэлтэй актернуудгүй ба мүн өөрын репертуаршьегүй байһан юм. Тиимэһээ, бэрхэ шадабаритай актернуудые бэлэдхэхынгээ хажуугаар, өөрын репертуарнуудые байгуулха баатай болоһон байна. Эхин удаа театрын коллективэйхид хамтадаа пьесэ бэшэдэг байгаабди.

Эгээн түрүүн Шадаевай ба Цыденжаповай зохёол—хүгжэмтэ зүжэг «Баир» табигдаһан ба удаалуулан «Энхэ-Булат-Батор» зохёогдожо, өөрын оперо байгуулгада үндэһэ һуури табигдаба.

Советскэ Союзай столица — Москвада, арадайгаа искусствын баялигые харуулха агууехэ зол Бурят-Монголой театрта тудаба.

Тус декадада бэлэдхэлэй үе соо тон ехэ худэлмэри ябуулагдаа.

«Энхэ—Булат—Баатор» оперын ба хүгжэмтэ драма «Эржэнэй» либреттэнүүдые зохёолго тушаа хэлэхые хүсэнэм.

«Энхэ—Булат Батор» пьесые зохёохын тулада, 1937 онһоо эхилэн худэлмэрилһэн байнаб. Энээндэ — Шоно-баатор тухай арадай эпос үндэһэ һууринь болгогдоһон байна. Иимэ темые шэлэхэдэ, бэеэ даанхай ба сүлөөтэ ажабайдалай түлөө хэдэн зуун жэлдэ тэмэсэһэн бурят-монгол ажалшадай бодото баатаршалгые харуулха зорилго урдаа табла һэм. Энхын образдо — арадай шэн зоригто баатарнуудые, эрхим габьяата сэрэгшэдые, эхэ орондоо үнэн сэхэ хүбүүдые харуулагдана.

Декадада хабаадалсагша бидэнэр—ажалша бурят арадай хүбүүд ба басагад, арадайгаа найдабарииие хүндэтэйгөөр харюулхабди гэжэ найдуулнаб тании, минии арад! Зол жаргалтай ба хүхюун баяртай ажабайдал олгогшо манай правительствода, большевигүүдэй агууехэ партида ба эшэта аба Сталинда спасибо!

Намжил БАЛДАНО—БМАССР-эй арадай артист, драматург.

Артист И. Н. Батурин Энхэ-Булат-Бааторай рольдо.

«Баир» пьесэһээ сценэ.

Хүгжэлтын зам

Бурят-Монголой гүрэнэй хүгжэмтэ-драматическа театр болбол 1937 он хүрэтэр драмын зүжэгүүдые табидаг байһан юм. Гурбан жэлэй саад тээ, Бурят-Монголой залуу театрые харагшадтай хэдэн хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэжэ, тэдээн дээрэ—хүгжэмтэ зүжэгтэ олониитын эрилтэ тон ехэ байһань тодоруулагдаа һэн. Энээнэй результадта, хүгжэмтэ-драмын зүжэгүүдые табиха зорилго бидэнэй, театрын уранһайханай хүтэлбэрилэгшэд ба артистнуудай коллективэй урда табигдаһан байна.

Театрын коллектив болбол олониитын энэ тон зүб ба хүндэтэй эрилтые хангахын—хүгжэмтэ зүжэг табиха зорилгые шиидхэхын тула, бурят-монгол арадай тон баян фольклорые шэнжэлжэ ба суглуулжа эхилээ һэн. Бурят-Монголой театральна искусствын түүхэдэ эгээ түрүүшын хүгжэмтэ-драматическа зүжэгэй—«Баирай» гол удхань «Хулайн Мэргэн. Хураган ногоон Дүүхэй» гэжэ үлигэрһээ абтаһан юм. Тус үлигэртэ Баргажанай аймагайхид—бага-ехэ ялгалгүй дуралан хэлэсэдэг.

Манай театр хадаа хүгжэмтэ-драматическа зүжэгые сценэ дээрэ харуулалгаар опыт багатай байһан ушарһаань, «Баирай» түрүүшын вариантнь хүсэд хүгжэмтэ-драмын зүжэг бэшэ, харин хүгжэмөөр пилээд баян юрын драматическа пьесэ болошоһон юм. «Баирые» табижа эхилһэн үедэ манай артистическа коллектив 32 хүнүүдтэй байгаа. Зүгөөр, «Баирые» табилга хадаа манай театрта этапна, шэнэ худэлмэри болоһон байна, ушарынь, актернуудай коллектив болбол пьесын олоной сценэнь бүхы зүжэг соогоо шиидхэхы үүргэтэй байдаг иимэ зүжэгые түрүүшынхеэ табихадаа, саашадахи худэлмэридөө бага бэшэ творческо түлхюур абаа.

«Баир» пьесэ болбол манай театрта хүгжэмтэ зүжэгэй, дуунай ба балетнэ искусствын саашанхи хүгжэлтын эхи табижа үгөө һэн.

Мүнөө «Баир» шэнэдхэн заһабарилагдажа, хүсэд хүгжэмтэ-драмын зүжэг болгогдоод, декадын үедэ Москвада табигдахаяа байна.

Республикын арадай артист Г. Цыденжапов.

Хүсэлни хүсэлдөө!

Гушан зургаан онһоо хойшо, гол түлэб, искусствын замда эхилэн ороо һэн. Орденто артист Ч. Н. Гениновэй уран шадамараар дуулаха, наадахыень харахадаа, актер болохо гэһэн хүсэл анха түрүүн түрэһэн юм. Тэрэ дары театрально-хүгжэмэй училищида ороод һуража байхадаа, «Ревизор», «Баабгай», «Үгытэй байха эшүүритэ ябадал бэшэ» гэхэ мэтэ зүжэгүүдтэ наадажа захалаа һэм. Арадай геройн ролиие наадаха дуран һанал бодолһоом һалахаяа болиһон юм. Тэрэ гэһээр тэбхэр дүрбэн жэл үнгэрбэ.

Хүсэлни хүсэлдөө! «Энхэ-Булат-Баатор» оперодо арадай алдартта геройн—Энхэ баатарай ролиие гүйсэдхэхэ эрхэ намда олгогдоо. Энэ рольдоо хизаарлашагүй дуратайб.

Хүн түрэлтэнэй культурын центртэ—Москвада, Бурят-Монгол арадайгаа урдын баатарай образые бодотоорнь харуулжа, отлично сэгнэлтэ абахын түлөө бүхы хүсэеэ гаргахаб. Энэ хадаа минии творческо худэлмэриин эхин шата гээшэ.

Социалистическэ искусствын суута мастер болохын түлөө сусаршагүй тэмэсэхэб.

Артист И. Н. БАТУРИН

Сталинда спасибо!

1932 он... Бурят-Монголой искусствын техникумэй (мүнөө театрально-музыкальна училищи) театральна таһагай түрүүшын табилгаар 15 студентнүүд—актернууд боложо гараа һэмди.

Тэрэ лэ жэлдэ Бурят-Монголой театр нээгдээ һэн.

Большевистскэ партиин бодото халуун оролдолгоор, манай театр мандан хүгжэжэ, онсо бэлигтэ актернууд урган дэбжээ! Энэ хадаа бүхы бурят-монгол арадай амжалта мүн.

Советүүдэй ороной зүрхэн — Улаан Москвада ошожо. («Баирта»—Жарбайн, «Энхэ-Булат-Бааторта»—Булжамуурай рольнуудые наадахаа байхадаа, оюун сэдьхэлһээм омогорхол баярай ошоб сасаран байнал!

Революциһаа урда тээ үншэрэн зобожо ябаһан намайе республикын габьяата артисткада хүрэтэр дэбжэхэ энэ зол олгоһон агууехэ Сталинда спасибо!

Республикын габьяата артистка Н. ГЕНДУНОВА.

Урган мандаһан арадай искусство

Эрхим һайн нүхэртөө
Инаг Сталин шамтаа
Хөөрэлдэхөө бидэнэр ерээбди.
Еохор хатар нааданай
Эрхим һайхан дуунуудые
Сталин шамадаа үргэнэбди.
(Нүхэр Сталинда БМАССР-эй ажалшадай бэшэһэн бэшэгһээ).

★
С. ИГНАТЬЕВ
ВКП(б) гэй Бурят-Монголой Обкомой секретарь.
★★★

Бурят-Монголой арадай искусствонь аяар хэдэн зуун жэлэй саад тээ үндэһэлэн бии болэжо ерээ юм.

Уйдхар гашуудал үзэжэ, хаа-яа заримдаа баясажа, хара богоолшолгын ажал хэжэ байхадаа — хүнүүд болбол өөһэдынгөө һанал мэдэрэлые элирхэйлһэн дуунуудые зохёодог байгаа. Дайшалгын илалтые ба баярай ёһололые пляскаар, эпическэ ба энеэдэтэй ёгто үлигэрнүүдээр, хүгжэмөөр тэмдэглэдэг байгаа. Арад болбол эрхэтэй сүлөөтэй ба зол жаргалтай болохо гэһэн өөһэдынгөө үеынханай хүсэлэнгые, ерээдүйдэ һайн һайхан байдалтай болохо тухайда дура һаналые үлигэршэдэй, дуушадай ба уран зураашадай гайхамшагта зохёолнуудаар дамжуулжа байгаа.

Зүгөөр, угаа хүндэ хүшэр замые, хэдэн зуун жэлэй дошхон хатуу эксплоатациин, эрхэгүй ба барга харанхы байдалай замые энэ арад гэтэлэн гараа. Арадай өөһэдын анхаралтайгаар хадагалжа ерэһэн, арадай зохёолой һургэ һайхан ошонуудынь, носонгүйгөөр, һайн сагые хүлеэн, ууяжа байгаа.

Эртэ урда сагай историтой, тэрэшэлэн культура, искусствотай байһан бурят-монголнууд болбол революциин урда тээ хаанта засагта үлэмжэ ехээр дарлагдаһан арадуудай нэгэнь байгаа.

Энэ оюун бэлигтэ арадай шадабаринь искусственаар доро даралга, тэрэшэлэн тэдэниие могхоо молхи, «восточно залхуу» угай залхуу зон гэжэ нэрэлэн шовинистическэ хуурмаг үгэнүүдые тараалга—эдэ бүгэдэ хадаа хаанта засагаар хашагдаһан дарлагдаһан национальностиие бүри ехээр богоолшолхо гэһэн зорилготой байгаа. Историин фальсификаторнууд болбол, Бурят-Монгол арад хэсүү шанга даралалтын ба эрхэ сүлөөгүй байдалай условидо байхадаашье бурят-монголой анхан түрүүшын эрдэмтэ—наукада угаа ехэ нэмэлтэ оруулһан ба өөрынгөө гениин түлэг бадаржа байхада царска чиновнигүүдаар хорологдоһон Доржо Банзаровтал адли, тиимэ гайхамшагта хүнүүдые түрэжэ ургуулжа байһыень мэдээшэгүй болодог байгаа. Эдэ «историгууд» хадаа бурят-монгол арадай дунда элитэ революционернууд—социализмын түлөө тэмэсэгшэд—Ц. Ранжуров ба П. Балтахинов зэргын эрхим хүбүүдыень обёорхогүй һанаатай байһан юм.

Бурят-монголнууд болбол царска ноёд түшэмэдэй хүсэрхэлгэ доро зуугаад жэл соо зобожо байгаа, газарынь хооһоржо, ажахынь үгырөжэ байгаа. Олонтоото чиновнигууд ба шажанай алба хэгшэд болбол бурят-монголой культурые, хэлые ба заншал-байдалыень гамхайрагүйгөөр үндэһөөрнь һалгажа байгаа. Тэдэнэр хадаа бурядуудые «номогоодхогшо»—хаанай туһамаршa Иван Похабовтал адляар аашалан, бурят-монголнуудые ородой шажанда шүтэдэг болготы гэжэ буу зэбсэгэй хүсөөр бааладаг һэн. Өөрынгөө вэлжээндэ, нютагай баян зөөритэй князууд, ноёд, ламанар ба бөөнүүд хадаа бурят-монгол арад зоной мэдэрэлые мунхаруулдаг һэн. Тэдэнэр болбол эрхэ сүлөөдэ дуратай арадые бэеэ мэдэхэгүй богоолнууд болгохо гэжэ бүхы хүсөөрөө оролдоо. Тэдэнэр хадаа энэ арадай урда сагай героическа түүхыень, историинь, легендарна баатарнуудайнь баатарлиг габьяануудыень огтолон мартуулхые хүсэдэг байгаа.

Хохидогшо арад, тэрэшэлэн царизмда эсэргүү тэмэсэлдэ өөрынгөө хүсые хатуужуулһан, тэмэсэлшэ арад—сухаряагүй. Тэсэшэгүй хашаланда оруулагдаһан ажалша бурят-монгол арад болбол хаанай һанда ясак суглуулдаг опричнигуудые хюдадаг байһыень, бурят-монголнуудые мэхэлэгшэ ба үгырүүлэгшэ хобдог купецнүүдые үгыхэдэг байһыень ба даралагшадта эсэргүүсэн нэгэтэ бэшэ болодог байһыень истори мэдэнэ.

Сүлөөдэ дуралалгын зоригоор нэбтэрһэн, баатарнуудай баатаршалгануул тухайда тоогүй олон дуунууд—легендэнүүдые гэртээшье ба нүүжэшье ябахадаа дууладаг байгаа. Улус ба бэлшээри дээрэ үлигэршэдэй ерэхэдэнь, тэндэ—эсэжэ, тулижа бүхэтэр болоһон малшад суглардаг һэн, тиихэдээ, тэдэ үлигэр шагнагшадай бүрүүлтэһэн нюдэнүүдынь согтойхон болодог, бүхэтэр нюрганиинь сэхэ болон залардаг байба. Үгытэйнэр үндыжэ харадаг һэн, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмэсэхын тулада шэнэ хүсэн тэдэндэ бии болодог һэн.

Бурят-Монгол арадай бүхы искусствонь энэ тэмэсэлэй мотивые шэнгээнхэй. Бурят-Монгол арад болбол инаг баатар—Шоно-Баатар тухайда, арадай дайсадта эсэргүүсэн, мангуснуудта эсэргүүсэн, тамын зоболондо ба хорото шомпос шүдхэртэ эсэргүүсэн тэмэсэһэн эрэлхэг баатарнууд тухайда героическа поэмануудые зохёоһон байна.

«Гэсэрэй туужын»—суута героическа эпосэй мүнхэ шүлэгүүдэй анха түрүүн ханхинан дууладаһаарнь олон зуун жэл үнгэрөө. Хохидон ябагшадта туһалһан, үнэнэй түлөө тэмэсэһэн, хододоо аргатай шадамар, хурдан хурса ухаатай, зүрхэлиг ба гайхамшаг герой—Гэсэрэй габьяата баатаршалгые магтажа дуулаһан хэдэн арбаад мянган шүлэгүүдые зохёоһон, арадай творческо фантазинь барагдашагүй ехэ байһань элитэ. Арадай зохёолнуудай дээжэ—«Гэсэрэй тууже» хадаа бүри үни, эртэ урда сагта зохёогдожо эхилһэн байгаа. Арадай герой, Гэсэр хадаа хохидогшо зобогшодой хуби жаргалай түлөө сусаршагүй тэмэсэлшэ боложо, өөрынгөө арадай үнэн хүбүүнь байжа, арадай дайсадтай тэмэсэлдэ ами бэеэ хайралангүй ябаһан баатар боложо тэндэ харуулагдаа.

Арад болбол хэдэн мянган дуунуудые ойндоо хадагалан, бэеэбэедэ дамжуулан, нэгэ үеһөө — нүгөөдэдөө дамжуулан, инаг дуратайгаар хэлсэдэг байгаа. Бурят-монголнууд хадаа өөһэдыгөө тойроод байһан дэлхэйн байгаали тухайда, өөһэдынгөө хүшэр хүндэ нүүдэл ажабайдал тухайда, нүүдэлшэдэй замай хани адуу малнууд тухайда дуулалдадаг байба. Бурят-монгол арад болбол заха хизааргүй үргэн губи талаяа, сарьдаг хаданнуудай саһата оройнуудые, дабагдашагүй гүн тайгануудые, түргэн урасхаалта арюухан Сэлэнгээе, һүртэй ба агууехэ Байгалаа магтажа, уран һайханаар удхалан дуулаа. Хэдэн олон үенүүдтэ, манда мэдэгдэхэгүй дуушадай генинүүдээр зохёогдоһон сүнэшэгүй зохёолнуудай дээжэнүүдые, арад болбол нюдэнэй сэсэгэй мэтээр хадагалжа ябаа.

Зүгөөр, арадай зохёоһон һайн һайн бүгэдыень буддын дацан дуганууд буляан абаһан юм. Уранзураашадай ба өөһэдөө һураһан скульпторнуудай гайхамшаг бэлигынь дэмы хосордог ба арадаар байгуулагдаһан уран һайхан зүйлнүүд хадаа ламанараар булягдажа; тэдэ зүйлнүүдые зохёон байгуулагшадтань эсэргүү хандуулагдадаг ба дацан дугануудай шэмэглэл болодог байгаа.

Урда сагта мүнгэшэ дархашуул тухайда, модон ба яһан дээгүүр һылэдэг һылүүршэд тухайда алдар солонь, тэдэнэй хэһэн уран нарин худэлмэри тухайда алдар солонь Бурят-Монголой оршонһоо бүри холуур дуулдадаг байгаа. Гэбэшье, колонизаторнууд ба һүүлээрнь—буржуазна националистнууд болбол ураар дархалалга, һылэлгын хэрэгые хосоруулаа.

Тон нарин уралалга хэһэн юм.

жэ шадаха үбгэд-мастернуудые бэдэрэн ололгодо һүүлэй үедэ ни-

СССР—АРАДАЙ ТАЛАНТНУУДАЙ БАРАГДАШАГҮЙ БУЛАГ МҮН!

Эрхимээр гүйсэдхэхэб

1934 онһоо хойшо искусствын хэрэгтэ хабаадалсажа эхилээ һэм. Баргажанай 7 жэлэй һургуули дүүргэмсээрээ, аймагай центрдэхи социалистическэ культурын Байшанда хүдэлмэрилжэ, олоншог колхозуудта уранһайханай кружогуудые эмхидхэлсээ бэлэйб.

Хоёр жэл үнгэрөөд байхада, комсомолой айкомой командировкоор театральна хүгжэмэй һургуулида ерээд вокальна класста һуража байтараа, аласдуранадахи Номгон далайн Улаан Флодто алба хэхээ ошоод, мүн тэндэшье музыка ба дуулалга шудалха хэрэгээ үргэлжэлүүлжэ байгааб.

Бурят-Монголой искусствын декада болохонь гэһэн мэдээсэл энэ жэлэй эхеэр сахилгаан мэтэ түргөөр сасаран тараба. Энэ декадада хабаадаха эрхэ олохын тулада, юһэн һарын торшо соо юрэ бусын оролдолго гаргаһанайм ашаар, «Баир» зүжэг ба «Энхэ-Булат-Баатор» оперодо хаанай рольнуудые наадаха даабари намда үгтөө. Эдэ рольнуудай нэрэнь адлишье һаа удхань ондоонууд. Тиимэһээ, артистическа хүдэлэлгэ. аяг зан бүхэниинь тус тус эпохиинхидонь тон дүтэрхэйгөөр тааруулха хэрэгтэй байгаа. Эдэ бүгэдые эрхимээр гүйсэдхэхын тулада бүхы хүсэ, шадабаряа бүрин зорюулнаб.

Жаргалта арадайгаа жабхаланта искусствые алдарта Москвада. ашата багша Сталинда харуулалсаха агуу ехэ зол намда хүртэбэ. Энэ хадаа Ленинско-Сталинска национальна политикын илалтын үрэ мүн!

Артист Б. БАЛДАКОВ.

БМАССР-эй арадай артист Н. Балдано.

БМАССР-эй арадай артист Г. Цыденжапов.

Рольдоо дуратайб

Багаханһаа хойшо уран шүлэг уншаха, дуулаха дуратайгша һэм. Нютагтаа байхадам—манайда колхозой залуушууд сугларжа, элдэб дуунуудые дуулалдадаг танцевалдаг бэлэй.

1936 ондо Улан-Удын театрально-музыкальна училищида ороод байхадаа иргүү хүгжэмэй эгэшэг абянуудые соносободоо, дуушан-артист болохо гэһэн дурахүсэлэм бүри бүхэжэһэн юм. Минии һуралсалай түрүүшын алхамуудта тон һонирхолтойшье. хүшэршье зүйлнүүд тохёолдогшо һэн. Эндэ һуража байхадаа актернуудай наадахые адаглан хаража, дуушад солистнуудай дунгиналдахые дуралан шагнажа өөртөө һургаал болгон абадаг һэм. Техникумэйгээ клубай сценэ дээрэһээ европейскэ классигуудай зохёолнуудые нэгэтэ-бэшэ дууладаг ба мүн элдэб рольнуудые гүйсэдхэдэг байгааб.

Декадада харуулагдаха «Баир» зүжэгтэ—**Булганай**, «Энхэ-Булат-Баатор» оперодо—**Арюун Гоохоной** рольнуудые наадаха болоошо гэхэдэнь, түрүүшээр түбэгшөөһэн ба удаашьегүй омогорхон оролсоһон байлааб.

Энэ хоёр гол рольнуудай образые, гадаада талаһаань аяг хаяг ба ари аалтыень, тэрэнэй уран хурса үгэ ба удха шанарыень зүбөөр харуулхын тула, илангаяа **Арюун Гоохоной** ролиие бэлэдхэхэдэ ихагта бэрхэтэй байгаа.

Эдэ рольнуудые эрхимээр гүйсэдхэхын тула. таба-зургаан һара соо театрын залһаа гарангүй гансааран үлэжэ, **Булганай** ба **Арюун Гоохоной** аринуудые хэдэн дахин дабтан дууладаг байгааб.

Декадада бэлэдхэл ба наадалга хадаа бидэнэй урда тон харюусалгатай зорилго—урган байгаа искусствые улам хүсэтэйгөөр хүгжөөхые уряална.

Артистка Н. К. ПЕТРОВА.

Минии баяр

Агууехэ советскэ арадай алдарта столица—Москвада болохо Бурят-Монголой искусствын декадада хабаадалсаха болоһондоо—иимэ ехэ золдо хүртэһэндөө омогорхоноб, баясанаб! Баяртам—хизаар үгы!

«Баир» ба «Эржэн» зүжэгүүдтэ гол рольнуудые (Булган, Эржэн) гүйсэдхэхэ байнаб. Декада болбол минии жаргалта ажабайдалдахи историческа үдэрнүүд болоно.

Эдэ рольнуудые сценэ дээрэ зүбөөр харуулжа шадаха болотороо бэлэдхэхэ—тон харюусалгатай хэрэг байгаа. Тиимэһээ, һүүлэй хэдэн һарын торшо соо һүни үдэр илгадгүй хүдэлмэрилөөб.

Арадайгаа найдабариие харюулхаб гэжэ батаар найдуулнаб.

Республикын габьяата артистка Н. ГАРМАЕВА.

Амжалта!

Бидэнэр хадаа артистическа мэргэжэлэй түрүүшын шатые дабажа ябаһан тон залуу артистнууд байнабди. Декадада бэлэдхэлэй үедэ хүгжэмэй, вокальна ба театральна „июусые“ шудалхын тулада угаа ехэ оролдолго гаргажа, „Энхэ-Булат-Баатор“ оперодо ба „Баир“ зүжэгтэ—арадай баатарнуудай рольнуудые гүйсэдхэлсэхэ эрхэ абаабди. Энэ хадаа залуу артистнуудай гайхамшаг амжалта мүн.

Бурят-монгол арадайгаа дуралан дууладаг хүсэтэ баатарнуудай—Энхэ-Булат-Баатарай, Баирай рольнуудые Москвагайхидай урда үнэн зүбөөр харуулха зорилгоор, бурят-монгол арадай арданай үлигэрнүүдые ба Н. В. Гоголиин, Шиллерэй, Шекспирэй ба бусадай зохёолнуудые уншаһан байнабди.

Рольнуудаа бэлэдхэлгэдэмнай нүхэд И. М. Туманов, Чуков, Красовская, театрын вокалист-багша Андрей Филиппович Костин ба бусад ехэ туһаламжа үзүүлээ.

Декада болбол бидэнэртэ—залуу актернуудта гайхамшаг һургуули болохо байна. Тиимэһээ, декадын һүүлээр өөһэдынгөө мэргэжэлые улам бүри дээшэлүүлхын түлөө бүхы хүсөөрөө тэмэсэхэбди.

Артистнууд: Ц. ШАГЖИН. Ш. КОРОТКОВ. Ц. ХОБОРКОВ.

Артист Б. Балдаков хаанай рольдо

Энхэ-Булат-Баатор оперодо хүгжэм найруулга

«Энхэ-Булат-Баатор» оперын хүгжэм найруулгые юһэ һарын торшо соо дүүргэһэн байнабди.

Арадай хуушанай дуунуудай аялгануудые абажа, оперын герой бүхэнэй түхэлдэ тааруулан найруулагдаа. Жэшээнь, Энхэ-булат-баатор болбол арадай герой байһан туладань, тэрээндэ арадай герой аялга — «Шоно баатар» гэжэ дуунай аялга олгогдоһон байна. Үгытэй хүнэй басаган—үнэн сэдьхэлтэ Арюун Гоохондо ажалша залуушуудай дуунай аялга олгогдоо.

Арадай дуунуудые авторшалан найруулхаһаа гадна, классическа оперонуудые үзэжэ—тэдэнэрһээ жэшээ абаһан байнабди.

Свердловско консерваториин профессор композитор М. П. ФРОЛОВ.
Тэрэнэй студент Д. АЮШЕЕВ.

Баярай хүгжэм

«Баир» зүжэгэй хүгжэмынь арадай аман зохёолһоо үндэһэлэн найруулагдаһан байна. Баатор-геройнууд Баир ба Булганай образууд—арадта дүтэ ба түрэл, хүсэтэй ба арюун. Эдэнэрэй инаг барисаагайнь түүхэ, арадые даралагша хаанда эсэргүү тэдэнэрэй героическа тэмэсэл—эдэ бүгэдэ хадаа тус зүжэгэй хүгжэмые найруулхада тон баян материал байгаа.

Арадай дуунай арюухан мелоди болбол Баяр Булаган хоёрой хоорондохи сценын үндэһэ һууринь болоо.

Хара һаналта хаанай аашые ба арадай инаг үбгэн Хутармаанай шарайе бодотоорнь харуулхын тулада, бурят-монгол арадай байгуулһан барагдашагүй баян фольклор хэрэглэгдээ.

Композиторнууд П. М. БЕРЛИНСКИЙ, Б. ЯМПИЛОВ.

Бидэнэрэй творческо хүдэлмэри

Декадада табигдаха «Баир» зүжэг ба «Энхэ-Булат-Баатор» оперодо хабаадагшадай үмэсхэ хубсаһануудай эскизүүдые уралан зураха харюусалгатай хүдэлмэри манда даалгагдаһан байна. Энэ хүдэлмэреэ эхилхэдээ, илангаяа зүүн аймагуудай (Хори, Ага) хубсаһанай маягые үндэһэ болгохо зорилго табяа һэмди. Харин, хаанай ордонуудай сценэ дээрэ наадаашадта өөрэянзын шэмэглэлтэй хубсаһануудые түлэблэһэн байнабди. Хаанай формые илгаха тусагаар материал хаанаһаашье олоогүй ушарһаа, арадай аман үгэһөө абажа зурагдаа.

Энээнһээ гадна, декадын түгэсхэлэй концертын хэдэн картинануудые шэмэглэһэн ба эвенкийскэ хубсаһанай эскизүүдые зураһан байнабди.

1940 он—декадада бэлэдхэлэй жэл хадаа бидэнэртэ ехэ һургуули болоо.

Республикын искусствын габьяата деятельнүүд Г. Е. ПАВЛОВ ба А. И. ТИМИН.

Ехэ зол

Бурядай түрүүшын оперо «Энхэ-Булат-Баатарта»—үлигэршэ үбгэнэй, хүгжэмтэ зүжэг «Баирта»—Буханайн рольнуудые наадаха болоошом тон ехэ зол гээшэ! Эдэ зүжэгүүдтэ наадахадаа, историческа удхатайнь танилсаха хэрэгтэй байгаа. Тиимэһээ, урданьмэдэдэг үлигэрнүүдээ олонто дабтан үзэхэ ба тус үедэ хабаатай литературые тухайлан оложо уншаха хэрэгтэй байһан юм.

Тэрэшэлэн «Эржэн» зүжэгтэ ба түгэсхэлэй концертдэ хабаадалсаха байнаб.

Өөрынгөө рольнуудые бэлэдхэхэдээ үнэхөөр ядалсаһан газарнуудтам, арадай артист Г. Цыденжапов алибүхы туһаламжа үгөө.

Республикын габьяата артист Н. ТАРОВ.

Зоригжонхойб

Эдир бааханһаа хойшо һанадаг эрмэлзэлгэм бэелүүлэгдэн, артист болохоһоо гадна, мүн арадайгаа искусствын декадада хабаадалсаха золдо хүртөөб.

Декадада табигдаха „Баир“ зүжэгтэ — Шаржанай (Булганай эхэ), Эржэндэ—Асиин рольнуудые гүйсэдхэхэ болоһон байнаб. Декадада бэлэдхэлэй үе соо, илангаяа Шаржанай рольдо бэлэдхэлгэ — творческо ургалтадам тон ехээр туһалаа. Шаржанай рольдо дуратайб. Шаржан—арадай инаг басаганай эхэ, арюун зулгы зантай хүгшэн.

„Эржэндэ“ Ася гэжэ залуухан ород басаганай (инженер гиолог) ролиие наадахада, тэрэнэй аяг зан түхэл шарайень зүбөөр харуулха түрүүшээр бэрхэтэй байгаа. Тиигэшье, Москваһаа уряалаар ерэһэн эрхим специалистнуудай туһаламжаар, Асиин ролиие алдуугүйгөөр харуулжа шадаха болооб.

Агууехэ Сталинайгаа урда, эдэ рольнуудаа эрхимээр харуулхаб гэжэ арад зоноо найдуулнаб.

Социалистическэ искусствын баялигые шудалхын түлөө сусаршагүйгөөр тэмэсэхээр зоригжонхойб.

Артистка В. Д. ЛЫГДЕНОВА.

Артистка Н. Петрова Арюун Гоохоной рольдо.

лээд ехэ хүсэлэлгэ гаргагдаа. Эдэ урашуул арадай дундаһаа олдоо. Тэдэнэр хадаа уран дархалалгын хэрэгые хүгжүүлэн, манай героическа эпохын мотиваар уралалгые бүри ехээр баяжуулха ёһотой залуу үедэ үгэхэ байна.

Москвагай ажалшад болбол декадын үедэ, уран дархалалгын ба һылүүрнүүдэй выставкэ дээрэ гайхамшаг зүйлнүүдые хараха байна.

Бурят-Монголой уранзураашад болбол өөһэдынгөө эрхим мастерствогоор үни холоһоо хойшо суурхадаг байһан юм. Зүгөөр, уранзураашадай фантазиин үгаа ехэ далайсань хабшагдажа, башата мэхэтэн заманарта апагтай хэрэгтэ зорюулагдадаг байһан юм. Уранзураашад хадаа дацангуудта богоолшологдон, өөһэдынгөө уралалгаар «бурханай байшануудые» шэмэхэ үялгатай богоолнууд болодог һэн.

Арадай ба тэдэнэй эрхим билигтэ түлөөлэгшэдэй зохёонбайгуулагша хүсыень үхүүлхэ гэһэн ламанарай хүсэлэлгэнь — дэмы байшоо.

Манай алдарта социалистическэ эпохо ба большевистскэ парти болбол мянган талантадые оргуулан, активна зохёонбайгуулгынь ажалъябуулгада уряалаа. Түрэлхи Бурят-Монголойгоо бодото. сэнгэлиг байгаалиинь, сүлөөтэ гайхамшаг арадые, өөрынгөө эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмэсэһэн тэдэнэй тэмэсэлыень, тэдэнэй ажаһуудал ба сүлөөтэ зохёонбайгуулагша ажалыень зураг дээрээ уралан харуулха аргабайдалые манай уранзураашадта олгобо. Уранзураашад болбол арадай зол жаргалые зохёогшо—нүхэр Сталиниие, өөһэдынгөө уран һайхан зурагуудаар, инаглан алдаршуулна.

Бурят-Монголой арадай уранзурааша, ордента нүхэр Сампиловай гайхамшагта талантнь хүгжэн, бүхэжөө. Нүхэд Павлов, Черноутов, Тимин ба бусад уран билигтэ залуу зураашад болбол нүхэр Сампиловтай хамта, арад зонойгоо алдар солын хэрэгтэ ажаллажа байнад. Москвагай ажалшад болбол тэдэ зураашадай зохёолнуудайнь үрые—бурят-монголой искусствын декадын зүжэгүүдэй шэмэглэлдэ ба мүн тэрэшэлэн эдэ үдэрнүүдтэ нээгдэхэ—манай уранзураашадай зохёолнуудай выставкэ дээрэ хараха байна.

Октябрьска революциин урда гээ, Бурят-Монголдо театр оройдоошье байгаагүй. Театральна культурын эхиниинь—арадай урданай зүүдхэл шэмэглэлнүүдтэ, найр наадануудта харагдадаг байгаа.

Бурят-Монголой театрые байгуулгада, мүнөө БМАССР-эй арадай артист Гомбо Цыденжапов элитэ үүргэ дүүргэһэн байна. Нүхэр Цыденжапов болбол педагогическа техникумэй дэргэдэхи хүгжэмэй һургуулиин богонихон болзорой курс дүүргэһэн хэдэн нүхэтэеэ хамта, республикынгаа нютагууд, аймагуудта ябажа эхилээ бэлэй. Заримдаа актер болон, заримдаа хүгжэмшэ ба дууша болон наадажа ябахадаа, ерээдүйн театрта хэрэгтэй болохо шухала зүйлнүүдые суглуулдаг байгаа. Тиин, 1932 ондо Бурят-Монголой национальна театр байгуулагдаһан юм.

Тус театрын түрүүшын драматургнуудынь нүхэд Цыдэнжапов, Шадаев ба Балдано болоно.

Бурят-Монголой түрүүшын оперо — «Энхэ-Булат-Баатор» (Либреттын автор нүх. Балдано), хүгжэмтэ драма—«Баяр» (авторнуудынь нүхэд Шадаев ба Цыденжапов), «Эржэн» ба бусад зүжэгүүд хадаа, даралагшадта эсэргүүсэһэн бурят-монгол арадай олон зуун жэлэй тэмэсэлые ба тус арадай мүнөө сагай жаргалтай сэнгэлиг ажабайдалые харуулна.

Бурят-Монголой партийна организаци ба бүхы ажалшад болбол арадай ажахын бүхы һалбаринуудай, культурын ба искусствын хүгжэн бадархын түлөө сусаршагүй шанга тэмэсэл ябуулна. 1938 он хүрэтэр, Бурят-Монголдо миил нэгэ ород ба нэгэ бурят-монголой театр байһан юм. Мүнөө колхозно-совхозно хоёр театр (ород ба бурят-монгол), эдиршүүдэй театр, симфоническа оркестрые, арадай инструментнүүдэй оркестрые ба дуушадые нэгэдхэһэн Бурят-Монголой гүрэнэй филармони байгуулагдаа. Тэрэшэлэн балет бии болгогдоо.

Бурят-Монгол театрын коллектив болбол һүүлэй хоёр жэл соо 45-һаа 300 хүнүүдтэй болотороо ургаба. Эдэнэй дунда эрхим талантта залуу артистнууд олон. Нүхэд Таров, Гендунова, Гармаева, Пагбаин, Ильин ба бусад олон артистнуудые ажалшад инаглан магтанад.

Музыкальна культурые хүгжөөлгөөршье нилээд амжалтанууд туйлагдаа. Б. Ямпилов ба бусад шадабарита композиторнууд манайда бии. Тэдэнэр хадаа симфоническа ба национальна оркестрнүүдэй, хоорой, вокальна ба инструментальна соолодо зорюулһан зохёолнуудай авторнуудынь болоһо өөһэдыгөө харуулба.

Хүгжэмэй культурые дээшэнь дэбжүүлхэ хэрэгтэ бурят-монголой театрально-хүгжэмэй һургуули ехэ үүргэ дүүргээ, манай эрхим актернууд ба дуушад—нүхэд Цыденжапов, Балдаков, Петрова, Гармаева, Языкова, Батурин, Бакланова, Гендунова, Лыгденова, Балдано ба бусад, энэ һургуулияар хүмүүжүүлэгдэһэн байна.

Ород композиторнууд, режиссернууд, уранзураашад болбол бурят-монголой искусствые хүгжөөн байгуулгадань манай кадрнуудта ехэ туһаламжа үзүүлһэн ба үзүүлжэ байна. Станиславскиин нэрэмжэтэ Московско оперно театрын режиссер И. М. Туманов угаа ехэ хүдэлмэри бүтээгөө, декадада бэлэдхэлэй бүхы хүдэлмэри тэрэнэй сэхэ хүтэлбэри доро ябуулагдаа. Свердловско консерваториин профессор М. П. Фролов, бурят-монгол арадай искусствода нилээд ехэ нэмэлтэ оруулаа. Бурят-Монголой анхан түрүүшын оперо—«Энхэ-Булат-Баатарай» хүгжэмыень найруулһан байна. Бурят-Монголой фольклорые һайтар мэдэдэг—театрын ахалагша дирежер П. М. Берлинский болбол «Баир» зүжэгтэ хүгжэмыень бэшэбэ.

Балетмейстер И. М. Моисеев болбол манай национальна балетэдэ ехээр туһаламжа үзүүлээ.

Манай республикын социалистическэ искусствын толотомо бадаралта, кадрнуудай творческо ургалта хадаа бурят-монгол арадай культурна ажабайдалда гайхамшагта событи болохо — бурят-монголой искусствын декадые үнгэргэлгэдэ шухала услови хангаһан байна. Декада — энэ хадаа арадай агууехэ һайнүдэр мүн. Энэ болбол сэсэмэргэн ленинско-сталинска национальна политикын илалтын үшөө нэгэ арсашагүй гэршэнь мүн болоно.

ВКП(б)-гэй ЦК-гэй, Советскэ правительствын ба нүхэр Сталинай сагүргэлжын туһаламжын ба гениальна хүтэлбэриин ашаар, өөрынгөө инаг аха—агууехэ ород арадай туһаламжын ашаар, бурят-монгол арадай туйлаһан амжалтануудые харуулха—иимэ хүндэтэ зорилго болбол декадада бэлэдхэлэй үдэрнүүдтэ, искусствын бүхы хүдэлмэрилэгшэдые, мүн тэрэшэлэн партийна ба советскэ организацинуудые зоригжуулба.

Энэ зоригжолто мэдэрэлэй источнигынь юуб гэхэдэ, нүхэр Сталинда бурят-монгол арадай халуу лаар инаглалга болоно. Бурят-монгол арад болбол өөрынгөө инагалые нүхэр Сталинда бэшэһэн бэшэг соогоо эли тодоор ба бүрин хүсэдөөр найруулһан байна. Бурят-Монгол арадай бүхы һанал бодолынь, хүсэл найдабаринь, эрхим мэдэрэлынь—инаг вождьдоо, багшадаа ба инаг нүхэртөө хандуулагдана. Нүхэр Сталинда хандан. манай арад иигэжэ хэлэнэ:

> Энэ дэлхэйн хүнүүд соо
> Эгээ һайхан сэдьхэлтэй
> Эгээ гайхамшаг хүн
> Энэ ши байналши.
> Иимэл хадаа бидэнэр
> Нарата дэлхэйнгээ баярые
> Гайхамшаг энэ үдэртөө
> Хубаалдан шамтаяа жарганабди.
>
> Манай нүхэр,
> Манай хани,
> Манай багша
> Бүхы вождьнарай вождь
> Агуу инаг Сталин!

Арадайгаа олон зуун жэлэй культурна баялигые урган мандуулгаар түрүүшын алхамууд лэ хэгдээ. Урдамнай угаа ехэ хүдэлмэри хүлеэжэ байна. Зүгөөр, бурят-монгол арад болбол бэрхэшээлнүүдһээ айнгүйгөөр, арадай горжествогой ба зол жаргалай үедэ орой тээшэ найдамтайгаар абшана. Манай партида, манай агууехэ вождь ба багша нүхэр Сталинда инаглан ба хизааргүй преданнэ байлга болбол арадые зоригжуулна. Бидэниие Ленин—Сталинай партиин боевой тугынь хүтэлнэ, арад болбол энэ туг доро тэмэсэнэ, илана, илахашье байна.

МАНАЙДА АЖАЛ—ХҮНДЭЛЭЛЭЙ, АЛДАРСОЛЫН БА БААТАРШАЛГЫН ХЭРЭГ БОЛОО!

БҮРИ ҮНДЭР БҮТӨӨСЭ ТУЙЛАХАБ

Ажалша бурят-монгол арад болбол алдарта советскэ арадай агуу-ехэ бүлэ дотор, Сталинска Конституциин алтан наран доро, зол жаргалта байдалаа зохёон коммунизм тээшэ хурдаар алхална.

Советскэ засагай жэлнүүд дотор социалистическэ промышленность, хүдөө ажахы ба культура байгуулагдан, республикымнай шарай танигдашагүй болотороо хубилаа.

Сүлөөтэ бурят-монгол арад болбол газар дайдынгаа гайхамшаг баялигуудые эзэн ёһоор эдлэхэтээ хамта, культура ба техникые, наука ба искусствые оролдосотойгоор шудалжа байна. Ленинско-сталинска национальна политикын ашаар урган мандаһан манай арадай искусствонь мүнөөдэр Москвада нээгдэхэ декадын үедэ харуулагдаха байна. Манай дууша басагад, хуурша хүбүүд болбол арадайгаа искусствын арюун дээжые ашата багша Сталиндаа, улаан столицын ажалшадта харуулхань.

Энэ хадаа угаа ехэ зол! Иимэ золтой байһандаа бидэ бүгэдөөрөө баяртайбди. Яахадааб гэхэдэ, бурят-монголой искусствын декада болбол молотилкын барабанда байһан колхозниго, колхозно һүрэгүүдые адуулагша малшадай, заводой станок дээрэ ажаллажа байһан хүдэлмэришэнэй ба ажалша интеллигенциин — бидэнэй бултанаймнай омогорхол мүн.

Би, мүнөөдэр өөрынгөө станогэй дэргэдэ ажаллажа байхадаа декадын хүндэлэлдэ зорюулан бүри үндэр бүтээсэ туйлахаар зоригжонхойб. Арбаад жэлэй саад тээ дулы тужа байһан газарта мүнөө гайхамшаг томо гигант—завод бодхоогдоо. Армида албаа хэжэ дүүргэһэнэйгээ һүүлээр, 1936 ондо Улан-Удын ПВРЗ-дэ ерээ һэм. Эндэ зургаадахи жэлээ хүдэлмэрилжэ байнаб. Эхин түрүүндэ эгээлэй хүдэлмэришэн байһан аад, мүнөө техникые шудалжа мэргэжэлтэй болоод, һүүлэй үедэ олон станок дээрэ хүдэлмэрилнэб. Октябрийн түрүүшын хахад соо планаа 300 проц. дүүргээб. Стахановска ажал болбол ажабайдалыемнай улам сэнгэлиг болгоно. Хүхюун ба культурнаар ажаһуухада, хүдэлмэришье бүтэжэтэй!

Улан-Удын ПВЗ гэй олписта ночник Н. Т ЗОДОЕВ

Промышленность ба хүдөөажахын хүгжэлтэ

Бурят-Монгол арад болбол агуу-ехэ Ленин—Сталинай партиин хүтэлбэреэр, арадуудай инаг вождь Сталинай үдэр бүриин оролдолгоор ба алдарта орос арадай ахадүүгэй халуун туһаламжаар, бүхы ажабайдалаа бүрин шэнэдхэн зохёогоо, имагта гайхамшаг илалтануудые бэелүүлээ. Республикамнай — индустриально-аграрна орон болоо!

1923 ондо, Сүхын арһанай, архиин заводууд түрүүтэй 15 жэжэхэнүүд предприятинууд байһан юм. Тэрэ гэһээр үнгэрһэн тэбхэр арбандолоон жэлэй торшо соо, манай республикада мантан томо гигантнууд — заводууд, фабриканууд—бодхоогдобо. Мүнөө, манай республика 212 предприятинуудтай болоо. Промышленностиин гаргадаг продукциинь—62 дахин, хүдэлмэришэдэй тоо—26 дахин ургаба.

Тэдэнэй тоодо: Бурядай гигант —ПВЗ. Мяханай комбинат ба Мелькомбинат. Хлебозавод. Кирпичын ба бусад хэдэн олон томо заводууд хүсэл хүсөөрөө хүдэлжэ байна.

Гадна, бүхы Сибирь ба Дальна Востогто эгээн түрүүшын ба жэл дотор 18,5 мянган тонно шэл үгэжэ шадаха—Улан-Удын механизированна шэлэй завод 1935 ондо ашаглалгада ороһон байна.

Һалбаран бадаржа байгаа Бурят-Монголой социалистическэ хүдөө ажахы болбол үнгэрһэн 17 жэл соо үлэмжэ хурдан темпээр хүгжэбэ. Хэрбээ 1923 ондо, 122 гектар газартай, 484 толгой малтай 5 колхозууд байгаа һаа, мүнөө 387694 гектар газартай, 810206 толгой малтай 557 колхозууд хүсэнтүгэсөөр хүгжэжэ байна. Колхоз бүхэндэ хэдэн фермэнүүд бии. 1923 ондо нэгэшье совхоз ба МТС байгаагүй һаа, мүнөө 3 совхозууд ба 30 МТС-үүд бии. 1940 ондо Бурят Монголһоо 1500 шахуу түрүү хүнүүд, колхозууд, совхозууд ба МТС-үүд Хүдөөажахын бүхэсоюзна выставкэдэ хабаадаба.

Селенгын уһанзамайхидай амжалта

Селенгын гол мүрэнэй пароходство болбол 1940 оной ашаа тээлгээр гүрэнэй навигационно планаа октябриин 15-да дүүргэбэ. 43200000 тоннокилометр даабаритай байһанаа 101 проц., финансова планаа 120.7 проц. гүйсэдхэ-

Селенгын уһан замай транспортынхид хадаа Октябриин урда тээхи социалистическэ соревнованиие улам үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, ашаа тээлгээр октябриингаа планиие байгша һарын 23 хүрэтэр дүүргэхэ уялга абаба.

Улан-Удын пионернүүдэй Байшан һаа декадада хабаадагшад.

Уранһайханай кружогуудай хүдэлмэриие улам үргэнөөр дэлгэрүүлэе!

Бурят-Монголой искусствын декадын бэлэдхэл болбол арадай дундаһаа эрхим талантта басагад, хүбүүдые элирүүлэн гэбжүүлһэн ба уранһайханай кружогуудай хүдэлмэринүүдые улам бүри дээшэлүүлһэн байна.

Манай Кударо-Бурядай (Хори) хүсэдбэшэ дунда һургуули 1938-39 онуудай һуралсалай жэлнүүдтэ алишье талаараа аймаг дотороо гээгдэнги ябаһан юм. 1939-40 онуудта һуралсалаа 94 процент хүрэтэр үргэһэн ба, мүн декадын бэлэдхэлтэй дашарамдуулан, уранһайханайгаа кружогуудай хүдэлмэриие һайжаруулхын тула оролдолго хэшээл гаргаһан байна.

Эдэ кружогуудай хүдэлмэриие эрхим һайнаар табижа шадаһанайгаа ашаар, республиканска олимпиада дээрэ 13 районуудые уридлан гаража, нэгэдэхи һуури эзэлһэн байнабди.

Мүнөө манай һурагшад—республиканска олимпиадада хабаадагшад: 13 наһатай дууша һамажан Дондокова, 7-дохи классай һурагша Долгор Базарова, 2-дохи классай һурагша Петя Боровский, залуу поэт Чимитов, уранзурааша Рабданов, моделист Дариев, хүгжэмшэ Бороев ба бусад. Уран талантаа ургуулхын тулада бүри эршэмтэйгээр хүдэлмэрилжэ байнад. Һургуулимнай 30 хүнэй наадаха хүгжэмэй инструментнүүдтэй болоо.

Манай һургуулиин һурагшад бүгэдэ декадын нээгдэхэ үдэрые —октябриин 20-ниие отлично сэгнэлтэтэйгээр угтаха ба кружогуудайгаа хүдэлмэриие һайжаруулха гэһэн уялгануудые абаад, тэрэнээ дүүргэхын түлөө тэмэсэжэ байнад.

А. АЮРЖАНАЕВ—Кударо-Бурядай һургуулиин багша.

Улам ехэ ургаса хангая!

Бурят-Монгол оронойгоо искусствын декадада бултадаа бидэнэр бэлдэлсээбди. Ажалша бурят арадай түүхэдэ анхантүрүүшын агуу-ехэ энэ событида бэлэг болгон, манайхид маша эршэмтэйгээр ажаллана.

Харганаа нютагнай культурна болбосон боложо байна: колхознигуудай культурна сэнгэлиг ажабайдал улам бадарна: гоё сэбэрхэн гооропсо гэрнүүд, һургуули, амбулатори, клуб—эдэ бүхы хадаа шэнэ буусыемнай шэмэглэнэ. Хабтагай далай хадалан таряазамнай ефремовско-герасимовска ехэ ургаса үгэнэ. Баян даа, манай нютаг...

Мүнөө, хүдөө ажахын хүдэлмэринүүдые, гүрэнэй урдахи бүхы уялгануудые, мал үсхэлгын ба мүнгэ элсүүлгын плануудые бүгэдыень бүрин дүүргээбди.

Социалистическэ хүдөө ажахыда суута түрүү хүнүүд олоор ургана. Комбайнерка Долсон Аюшеева, дархан Дашын Санжан, машинист Галсанима Дашиев, малша Базарай Доржо гэгшэд гансахан Харганада бэшэ, харин аймаг ба республика соо алдаршаба.

Искусствын энэ декада хадаа хүдөө нютагуудта культура-гэгээрэл хүсэтэйгөөр бадаруулхые, уранһайханай кружогуудай, клубуудай хүдэлмэри һайжаруулхые уряална.

Медальта Будожап Банзаракцаев — Селенгын аймагай, Кировэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

СТАЛИНСКА ЭПОХОЁО МАГТАНАБ

Жаргаланта хүхюун байдалаараа омогорхон, сталинска эпохоёо, колхозно байдалаа магтанаб, аба Сталинда, большевистскэ партида баясхалан хүргэнэб.

Урган мандаһан бурядай искусствын декадын нээгдэхэ энэ үдэртэ, минии зүрхэн баяраар билтарна омогорхолоор орьёлно.

Энэ историческэ үдэртэ, колхознигууд болбол һүрэг малнуудые олоор үсхэхын, сталинска баян ургаса хуряахын тула бүри эдибхитэйгээр ажаллажа байна.

Би, гурбан жэлэй торшо соо ефремовскэ звенодо сугтаа ашаллажа байһан нүхэдтэеэ хамта, ерэхэ жэлдэ га бүриһөө зуун пудһаа доошо бэшэ ургаса хуряаха хүсэлэнтэй түхеэржэ байнаб: эрхим үрэһэ хаагаабди, намарай пар хахалаабди. Бидэнэр 1940 ондо га бүриһөө 80-90 пуд таряа хуряаһанһаа зохихо выводуудые хэжэ, үбэлдөө—мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ, агротехникые шудалхабди.

Энэ декада болбол хүдөөдэ культурые улам дээрэ ургэхымнай бидэнһээ эринэ. Манай нютагайхид намайе Боргойн сомоной Соведэй депутадта һунгаа һэн. Бидэнэр, нютагуудахи Соведүүдэй депутадууд болбол арадай искусствые сашаадань улам бадаруулха, ажалшадай эрхим эхилэлгые дэмжэхэ ба хүгжөөхэ ялгатайбди. Депутадууд арадтаа дүтэ, тэдэнтэй нягта барисаатай байгаа һаа, энэ хүндэтэ уялгаяа дүүргэжэ шадаха.

Түрэл хүбүүд ба басагад—декадада хабаадагшад! Арадайгаа уран хурса искусствые аба Сталинай, парти ба правительствын, Москвагай ажалшадай урда эрхим шадамараар харуулагты!

Дондок ШАРАПОВ—Зэдын аймагай, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой колхозник-стахановец.

Культура ба искусствын бадаралта

Бурят-Монгол орон болбол советскэ засагай жэлнүүдтэ, планганаа Сталинска табанжэлнүүдэй торшо соо культурна байгуулалтын хүсэнтүгэс хүгжэлтые туйлаа.

1923 ондо манай республика дотор 338 эхин ба дунда һургуулинууд, тэдээндэ 16524 һурагшад байһанаа, мүнөө 508 эхин ба дунда һургуулинуудта 79544 һурагшад тоолоргоно. 4 ВУЗ-ууд, арбаад техникумүүд шэнээр байгуулагдаа. Революциин урда тээ бурят-монгол зоной миил 3-4 процентнь бэшэг мэдэхэ байһанаа мүнөө 93.6 процентнь грамотна болоо.

Культура-гэгээрэлэй хүсэтэйгөөр хүгжэхэ хэрэгтэ жэл бүри хэдэн миллион түхэриг мүнгэн табигдана. 1939-40 онуудай һуралсалай жэлдэ һургуулиин барилгануудта 3624 мянган түхэриг гаргашалагдаһан байна.

Бурят-Монгол республика болбол өөрынгөө национальна театртай, формоороо национальна ба удхаараа социалистическэ культуратай болоо. Арадай дундаһаа урган гараһан уран зохёолшодой, поэдүүдэй, драматургнуудай, композиторнуудай, режиссернуудай, уранзураашадай, врачуудай, научно-шэнжэлгын хүдэлмэришэдэй, багшанарай ба актернуудай зэргэнүүдынь үдэрһөө үдэртэ ургэдэнэ.

Тэдэнэй дунда: ордента поэдүүд Хоца Намсараев, Цэдэн Галсанов, А. И. Шадаев, БМАССР-эй арадай артистнууд Н. Г. Балдано, Г. Цыдынжапов, республикын габьяата артистнууд: Н. Гармаева, Н. Гендунова, Таров, Генинов ба бусад бии.

Республикын эрхим түрүү багшанар—һургалгын ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ толотомо амжалтануудые туйлаһанайгаа түлөө, Советскэ Правительствэдэ наградада хүртэжэ, орденууд ба метальнуудаар шагнагдаа.

Бурят-Монгол искусствын декада болбол, агуу-ехэ Сталинска Конституциин алтан наран доро жарган ажаһуугаа арадай бэелүүлһэн гайхамшаг илалтануудай гэршэ мүн.

АХАЛАГША МЕХАНИГУУДАЙ СОВЕЩАНИ

Һаяхан, БМАССР-эй Наркомземэй дэргэдэ МТС-үүдэй ахалагша механигуудай совещани үнгэрбэ. Газогенераторна тракторнуудые хэрэглэлгэ ба тракторна паркын, хүдөөажахын машинануудай намар-үбэлэй ремонт тухай асуудалнууд тэндэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Эндэ үгэ хэлэгшэд хадаа манай МТС-үүд болбол ой модоор элбэг газарта байбашье газогенераторна тракторнуудые дутуугаар хэрэглэнэ гэжэ тэмдэглэбэд. Зарим МТС-үүдтэ (Баргажанай, Итанцын, Саянтын, Закаменай) тэрэ сложно машинануудай хэдэн һараар дэмы байха фактнууд үзэгдэһэн байгаа. Газогенераторна тракторнуудые тон муугаар хэрэглэлгэдэ эсэс табижа, ерэхэ жэлдэ хуурай түлеэ дутамаггүйгөөр бэлэдхэхэ ба газогенераторна тракторнуудые һайнаар ремонтлохо хэрэгтэй гэжэ совещани шиидхэбэ.

Ремонтын кампаниие саг соонь шанартайгаар үнгэргэе

Республикын МТС-үүдэй бүхы хүдэлмэрилэгшэд, трактористнууд, комбайнернууд ба колхознигуудта хандалга

Бидэнэр, МТС-үүдэй инженернүүд-механигууд ба ахалагша механигуудай республиканска совещанида хабаадагшад болбол тракторна паркын намар-үбэлэй ремонтые саг соонь эрхим шанартайгаар үнгэргэхын тула социалистическэ соревнованида оролсохо зуураа, иимэнүүд уялгануудые абанабди:

1. Тракторнууд ба хүдөөажахын машинануудай ремонтын октябрьска планиие энэ һарын 25-да дүүргэхэ.

2. Агуу-ехэ Октябрьска социалистическэ революциин XXIII жэлэй ойн һайндэр хүрэтэр ноябрьска планайгаа хахадые гүйсэдхэхэ.

3. Ремонтын бүхы хүдэлмэриие болзорһоонь урид арбан хоногто түгэсхэхэ.

4. Бүхы тракторнууд ба хүдөө ажахын машинануудые иимэтэ эрхим һайн шанартайгаар ремонтлохо.

5. Тракторнуудай ремонтын үнэ сэнгые 7 проц., комбайнуудай—10 проц., хүдөөажахын машинануудай —5 проц., бага болгохо.

6. Хуушан частьнуудые заһаха планиие үлүүлэн дүүргэхэ ба детальнуудые бэлэдхэлгын номенклатурые 15 проц. ехэдхэхэ.

7. Ремонтнигуудай мэргэжэлые дээшэлүүлхын тулада техническэ һуралсалые тэдэнэй дунда саг үргэлжэ ябуулха.

Октябриин урда тээхи социалистическэ соревнованиин туг доро, хүдөөажахын жэлые амжалтануудтайгаар үнгэргэхын, мал үсхэлгэер гүрэнэй планиие дүүргэхын ба үбэлжэлгые эрхимээр үнгэргэхын тула тэмэсэе!

Правительствын шэнэ законуудай үндэһэ һуури дээрэ ремонтнигуудай ажалай дисциплинэ шангадхая, лодырьнууд ба бракоделнүүдтэй эрид хатуугаар тэмэсэе, ажалайгаа бүтээсые дээшэлүүлэе!

СОВЕЩАНИДА ХАБААДАГШАД: Калуженин, Тупикин, Севрин, Филков, Золотарев, Михеев, Кузнецов, Иванов, Шестопалов, Усов, Деркач, Туровский, Новиков, Ламброзо, Семенов, Эрдынеев, Еланов, Петровский, Волуев, Тютрин, Максимов, Фищенко, Грехов, Баранов, Беседин, Антоненко, Калашников, Егоров.

Бурят ороной бодото Энхэ-Баатор

Хүхэ номин тэнгэри хүбшэ сарьдагай оройгоор зэнхыжэ, үглөөнэй улаан нараар улам-улам гэрэлтэн байба. Торшин торгон ногоон талые тойров, орьёл торьёл оройтой уула хаданууд, урда-урдаһаа харалсан, ерэхэ сагай ехэ баярые хүлеэһэн шэнги жэрылдэн зогсожо байгаа бэлэй.

Үнгэрһэн 23 жэлэй үедэ үгытэй Гармын Аюрайда, ягаан улаан шарайтан, ялалбаһан хурса нюдэтэй хүбүүн түрэһэн юм.

Жаахан байхаһаа хойшо жада һэлмэ дархалжа наададаг һэн. Адар модон һэлмээ анар дээрэ далайн барижа, өөрынгөө үргэлжэ дурлан дууладаг «Улаан тугаа мандуулаад» гэжэ дууе огсом хурсахан аялгаар хангхинаса дуулан, «дайсанай зүгтэ» дайшалан доброжо наадахадань, тэрэ хүбүүнэй инаг «хани»—бабагархан һахалтай бишихан эрээхэн эшэгэн ехэл хүхюутэйгээр хойноһоонь дахаад дэбхэрэн гүйдэг байба. Энэ хүбүүн, бахархан, эрээхэн эшэгэеэ—«Ай минии бабагархан пулеметчик» гэжэ нэрлэжэ, магнай дээрэнь маажажа үгэдэг байгаа.

Үнөөхи хүбүүн үлигэр онтохо хэлсэхэ ехэ дуратайһаа, үдэшэ бүхэндэ өөрынгөө үетэндэ ошожо, дайн сэрэгтэ ябаад дайсад хоро гониие дараһан тухайда хөөрэдэхэдөө, галтай хурсахан хоер нюдэеэ сахилгаан мэтэ ялалзуулан, баатар хүсэтэ гарнуудаа бажаганаса адхан, «тиигээд яагааб, —тиигээд яагааб?» гэжэ эбдүүсэжэ, һууридаа дэбхэрэн һуудаг һэн. Хүндэтэ эсэгэ Аюр үбгэнэйгээ хүбүүн залуу наһандаа хасаг сэрэгэй албанда мордожо, дүрбэн жэлэй ехэ дайнай дүлэн соогуур ябаһан тухайда. Октябриин революциин үедэ Улаан гвардида алба хэһэн тухайда хөөрэхэдэнь, баггүй ехээр баясан бүхы дуулаһанаа бүхөөр ойлгон абадаг байгаа.

Энэ хүбүүн эдир бишихан наһандаа эрдэм һургуулида һуража шадаагүй, харин Иванай Дубсач, Аюшын Дашанал гэхэ мэтэ хобдог кулагуудай хони мал адуулжа, намарай сагаан хюрууда хүл нюсэгэн, хабарай хара һалхинда толгой нюсэгэн, хараалгажа хашуулжа ябаха зуураа, эндэ тэндэһээ таһархай улархай таба гурбан хуудаһан ном суглуулжа, өөрынгөө нүхэдэй туһаламжаар үзэглэхэ түһөөлхэ боложо, улам саашаа оролдо оролдоһоор удалгүй уншажа, бэшэжэ шадаха болоһон юм.

Эдир Гармажабай, эхэһээ түрэһөөр эелдэг арюухан зан ба эгэрсэгүй дорюухан абариинь, хаяа хадхан һуудаг айл бүхэнэйнь ухи хүбүүд, үбгэд хүгшэд барандаа өөгшөөн хөөрилдөжэ, бултадаа магтадаг болоо һэн. Бишихан Гармажаб бэеэ хүсэбэ. Арбан долоон наһа хүрэжэ ажал хүдэлмэриин хүшэ абаха болоходонь, эжы аба хоёрынь элитэ сэдьхэлээ дүүрэжэ, «Гараһаар гансахан хүбүүмнай хүн болон хүгжэбэ гээшэ» гэлдэжэ, хүхюутэй омогтойгоор хөөрэлдэн һууба.

Тэрэ гэһээр тэбхэр хоёр жэл үнгэрөөд байхада, алдарта улаан кавалеридэ алба хэхэ хүсэлэнтэйгөөр таталгын пунктда ошоходонь—хүнэй ганса хүбүүн байһан ушарһаа хүнгэлэгдөөш гэһэн харюу абамсаараа, хэдэн үниингөө хүсэлые хэлэн, Улаан Армида ошохо зүбшөөл туйлажа, 1937 ондо мордоһон байна.

Нүхэр Гармажаб Аюрович Гармаев болбол агуу-ехэ Улаан Армиин арюун тангаригта даабаринуудые алдартайгаар гүйсэдхэн ябаха зуураа, 1938 ондо Ленинскэ комсомолой член боложо ороһон ба военно-политическэ һуралсалдаа бодото эдибхи гарган оролдожо ябадагаа эрхим дээдэдэ тоолон, эжы абадаа бэшэдэг байгаа. Гармажаб Аюрович хоёр жэл соо ходо алба хэжэ, гурбадахи жэлдээ баруун Украинын ба Белоруссиин арад зониие хархис сагаан полягуудай хатуу дарлалтаһаа сүлөөлгэдэ хабаадаба.

Гармажаб Аюровичын габьяата хэрэгүүдынь үдэр бүри үргэдэжэ байгаа. Бодолгүй сагаанфиннүүдэй бузар галзуу аашыень булад аянгаар бута нэрьелсээ һэн. Энэ байлдаанда эрхим дээдэ габьяа, эрэлхэг баатаршалга үүсхэһэнэй гээ түлөө, апрель һарын 11 Указаар, Советскэ Союзай суута Геройн нэрэзэргэдэ хүртэһэн байна.

Мартагдашагүй тэрэ үдэр болбол манай Бурят-Монгол оронойажалшан арадай баатаршалгын түүхэдэ алтан шэнэ хуудаһа нэмээгээ.

Үхэдэл сагаанфиннүүдые үнэһэн тобориг болотор бутасохин намналсаһанайгаа һүүлдэ, Советскэ Союзай Герой Гармажаб социалистическэ Бурят-Монгол орондоо бусажа ерээд, нютаг Зэдынгэ аймагай түб центртэ болоһон баярай митингын трибуна дээрэһээ—өөрынгөө героическа хэрэг тухайда үлэмжэ ойлгомжотойгоор тобшолон, арад зондоо аятайгаар хөөрэһэнэйгөө һүүлээр, **алдарта большевистскэ парти, агуу-ехэ багша Сталин мандаг, Хүсэнтүгэс Улаан Арми ба хүгжэн мандаһан Бурят-Монгол орон мандаг!!!**—гэжэ удха дүүрэн уряа табиж, үгэеэ дүүргэһэн байна. Большевистскэ тэрэ урянь Бурят-Монгол ороние дүүрэн дууряасажа, бүхы арадые бүри ехэ баатаршалгада зоригжуулна.

Агуу-ехэ Сталинска үеын алдарта хүбүүн,

Советскэ Союзай суута Герой, Бурят-Монголой бодото Энхэ-булат Баатор-

Гармажаб Аюрович Гармаевта баяр!

Харюусалгата редактор Р. БИМБАЕВ.

Н-4189 Типография НКМП БМАССР